

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Атанаска Георгиева Чолакова-редовен докторант по История на философията; катедра „Философия”, Философски факултет, Югозападен университет „Н. Рилски”, гр. Благоевград; тема на дисертацията: „Пътят на Шопенхауер от основаване на познанието към метафизизиране на волята”, научен ръководител: проф. дфн Валентин Канавров, за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ от проф. дфн Димитър Цацов, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Съдейки от опита ми като участник в различни научни журита през последните години мога да направя още в началото на моето становище категоричния извод, че това е една от малкото дисертации, която изцяло покрива стандартите за академично изследване. Този извод се основава на демонстрираното от докторанта не само отлично познаване на основните проблемни области, свързани с философията на Шопенхауер и на един по широк професионален поглед към различните тенденции в западната философия (и не само) през последните столетия, но и на уменията за тънки, диференциращи анализи. В този смисъл дисертацията е не само последователно разгъване на основната водеща логическа линия, но и полагането и в различни философски пространства, което допълнително води до засилване на нейния аргументационен потенциал. В резултат от реализирането на такъв комплексен подход към изследвания проблем се стига не само до релефно очертаване на различните аспекти, но и до откриване на нови изследователски линии, които досега или не са достатъчно тематизирани, или изобщо не са засегнати в изследванията философията на Шопенхауер.

В историята на философията съществува една устойчива фигура и тя се отнася до това, че от приемането на репрезентативния модел, с анализа на който започва изследването на Чолакова, се налага акцентирание върху фактори, които са извън познаващото съзнание. Типичен пример в това отношение е Кант- изходната дуалистична постановка изисква изтъкване приоритета на практическото - теоретичният разум не може да даде категорични решения на основните метафизични проблеми и поради това се прибягва до определящата

роля на практическия разум. В по-късното развитие на философското знание практическото се конкретизира като воля, практика и т.н. Акцентирането върху волята открива пътя на защита на най-разнообрази форми на ирационализъм.

Изследването е фактически едно тестиране на горния историкофилософски схематизъм, конкретизиран спрямо ролята и мястото философията на Шопенхауер. Приемането на репрезентативния модел за познанието като основен, налага да се акцентира върху волята, а това открива пътя на Шопенхауер към изкуството, песимизма, ирационалното, източната философия и т.н.

Основните логически акценти в дисертацията, които са свързани с основните приноси, могат да се очертаят така:

- първо, репрезентативното обосноваване на познанието налага приемане на представата като базисен концепт, което е вече извървян път, ако си припомним Елементарната философия на Райнхолд, но специфичното при Шопенхауер опитът да се фундаира репрезентативния модел чрез закона за достатъчното основание. От особен интерес е конкретизация на горните постановки с идеите на Томас Рид, Хюм, Томас Браун;

- второ – особено ценна е втората логическа стъпка, която е свързана с интерпретацията на естетическите възгледи, защото тук са показани редица аспекти от излизането извън репрезентативния модел. За Шопенхауер естетическото познание е познание на „чистата и независима от формите на нагледа обектност” (76), което в някаква степен може да се разглежда като продължение на романтичното разбиране на изкуството и по специално на поезията като непосредствено имане на абсолютното. След прецизния анализ се достига до извода, че естетическо познание като автономно, непосредствено познание не само сменя песимизма, имплицитен от репрезентативния модел, но е аномалия в системата на Шопенхауер, защото е в пълна независимост от волята, изобщо естетическото познание се явява първият съществен опит за преодоляване на ирационалната метафизика на немския философ. Чрез тези постановки Чолакова показва как репрезентативният модел се оказва концептуално изчерпан. Именно тази тенденция в края на XIX век вече има системни реализации във философията на Brentano-Husserl, Мур, Шупе и др., а по късно е в основата на силната онтологизация на западната философия. Казано по-конкретно - от разбирането за познаващото съзнание като затворено в себе когнитивна цялост, която може да „работи” само с представи, се достига до идеята за съзнанието като

интенционално, т.е. отнасящо се до предмети, независимо от тяхната субстанциална природа.

- третата стъпка е тематизиране на Шопенхауеровата метафизика на волята като специално се подчертава епистемологичната функция на телесността, която осигурява непосредственото познание на нещото само по себе си и с това „предполага основополагаща роля на философското познание, на което е дадено правото да познава, макар и непосредствено, актовете на волята”. И тук, както и в цялото изследване проблемът е декомпозиран на съществените части и са потърсени исторически и логически връзки с релевантни явления от историята на философията като се достига до извода, че Шопенхауер е първият философ на тялото, даващ силен тласък на екзистенциалното философстване.

- четвърто – в центъра на последната логическа стъпка от архитектурата на дисертацията е въвеждането на понятието антипесимистичен нихилизъм, който служи като ефективно евристично средство за осмисляне не само на онтологичния песимизъм, но и като критика на възможността на ирационалната метафизика.

Докторант Атанаска Чолакова представя завидна публикационна активност, която далеч надхвърля необходимото за целта количество.

Приносите адекватно отразяват постигнатото.

Публикуването на изследването ще бъде съществен принос за българската философска общност.

Заключение:

След запознаване с представения дисертационен труд на Атанаска Георгиева Чолакова „Пътят на Шопенхауер от основаване на познанието към метафизиране на волята” предлагам на членовете на Научното жури да и бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

26. I. 2015 г.

Становищник: проф. дфн Димитър Цацов.